

JOKAPÄIVÄINEN MEDIAMME MEDIAMUSEO RUPRIIKIN NÄYTTELYUUDISTUS 2012

Niklas Nylund &
Outi Penninkangas

Rupriikin uusi perusnäyttely *Jokapäiväinen mediamme* avautui yleisölle 4.10.2012. Avajaisia edelsi noin vuoden käsikirjoitus- ja suunnittelutyö, mutta sitäkin pidempään oli kamppailtu rahoituksen järjestämisen parissa. Jo vanhentuneen näyttelyn tilalle tehdyssä uudessa perusnäyttelyssä haluttiin tarjota kävijöille moniaistillisiä kokemuksia median parissa. Sisällössä haluttiin keskittyä aikaisempaa enemmän arkeen sekä mediasta kumpuaviin yhteiskunnallisiin ilmiöihin. Tärkeää oli tuoda näyttelyn sisältö mahdollisimman lähelle kävijän omaa elämää.

Mediamuseo Rupriikki aukesi Tampereelle alun perin vuonna 2003, silloin monen paikallisen toimijan yhteistyönä. Aamulehti, Soon (nykyinen Elisa), Yle TV2, Tampereen yliopisto ja Pirkanmaan journalistit olivat kaikki Tampereen kaupungin museopalveluiden apuna sisältöä käsikirjoitettaessa ja esinevalintoja tehtäessä. Yhteistyökumppaneilta saatiin myös merkittäviä esinelahjoituksia. Kaksi vuotta myöhemmin, Rupriikin muuttaessa Väinö Linnan aukiolle Finlaysonin alueelle, museon välittömään yhteyteen avattiin TR1 Taidehalli, joka on Tampereen taidemuseon kanssa yhteinen muuttuvien näyttelyiden tila. Museon yläkerrassa sijaitsevat yhteisölliset innovaatioympäristöt Demola ja Protomo, joten paikka on mediamuseolle otollinen.

Uuden perusnäyttelyn käsikirjoitustyön ensi askeleet otettiin syyskuussa 2011.

Projektin ohjausryhmän muodostivat projektipäällikkö Kimmo Antila, tutkija Mari Lind, tutkija Outi Penninkangas ja johtava museolehtori Sanni Pöntinen. Ohjausryhmä keskusteli yhdessä käsikirjoitustyöhön valitun Niklas Nylundin kanssa tulevan näyttelyn näkökulmista ja teemoista. Päätettiin keskittyä arkeen sekä mediaan liittyviin ajankohtaisiin ilmiöihin, aiemman tuotantoja välinekeskeisen käsittelyn sijaan. Todettiin myös, ettei uudelle esinetutkimukselle jäisi riittävästi aikaa, sillä kokoelmapuolen resurssit olivat pitkälti kiinni uuden kokoelmakeskuksen käyttöönotossa.

Pääkäsikirjoittajaksi valittu Nylund työskenteli suunnittelun ja käsikirjoituksen parissa noin vuoden. Näyttelyarkkitehdiksi valittiin Tampereen taidemuseon suunnittelija Elina Rantasaari, joka oli tehnyt hienoa työtä jo Rupriikin *Verkon punontaa* -näyttelyn parissa. Tuotannosta ja osittain myös sisällöstä vastasi Rupriikin toiminnasta vastaava tutkija Outi Penninkangas. Kolmen hengen ydintimiä avustivat Tampereen museopalveluiden museopedagogit, kokoelmayksikkö ja esinekonservaattori. Rakentamisesta vastasi pääasiallisesti Vapriikin verstaas.

Painopisteiden terävöitymiselle tärkeää oli opintomatka Lontooseen syksyllä 2011. Juuri uusitusta Museum of Londonista tarttui mukaan monta näyttelyarkkitehtuurilista ratkaisua, mutta matkalla perehdyttiin myös selkeän esillepanon ja hyvien esinevalintojen tärkeyteen British Museumissa ja Victoria and Albert Museumissa. Erityisen inspiroivaa oli kuulla British Museumin pedagogisista tavoitteista ja pohtia niiden soveltamismahdollisuuksia pinta-alaltaan paljon pienempään Rupriikkiin.

KOHTI MONIAISTILLISTA MUSEOTA

Miten tämä toimii? Mitä se tekee? Nämä ovat monelle museotyöntekijälle tuttuja kävijöiden huudahduksia teknisten museo-

Monipuoliset museokohteet TR1 Taidehalli, Rupriikki ja Työväenmuseo Werstas sijaitsevat Tampereen keskustassa historiallisen Finlaysonin tehdasalueen keskellä Väinö Linnan aukiolla. Kuva: Jari Kuusenaho

esineiden äärellä. Vaikka Rupriikin uudistustyössä mennään arki edellä, korostuu näyttelyn esineiden kohdalla medialaitteiden teknisyys. Jääkö esine turhan etäiseksi, jos se vain nököttää vitriinissä liikkumattomana?

Uudesta näyttelystä haluttiin tehdä mahdollisimman innostava ja elämyksellinen oppimisympäristö, jossa kokeitavaa ja tekemistä on paljon. Näin haluttiin varmistaa, että museoesineen ja kävijän välinen etäisyys jää mahdollisimman pieneksi. Jo näyttelysuunnittelun varhaisessa vaiheessa alettiin pohtia kustannustehokkaita tapoja herättää median taustalla olevat esineet ja tekniikka eloon.

Haastavinta oli kolmen vuorovaikutteisen teknisen pisteen kehittäminen. Alusta alkaen oli selvää, ettei museon kannata lähteä kilpailemaan 3D-elokuvien ja tietokonepelien kanssa. Pikemminkin kannattaa panostaa siihen minkä museot osaavat erityisen hyvin: vanhaan. Halusimme käyttää hyväksi vanhoja medioita ja niihin liittyviä käyttöliittymiä digitaalisen sisällön tutkimisessa. Rupriikin aikaisemmat hyvät kokemukset Koukkuniemen vanhainkotiin toteutetun vuorovaikutteisen *Äänimuseon*

kanssa olivat hyvä syy jatkaa suunnittelua mediataiteilija Matti Niinimäen kanssa. Martin ainutlaatuinen osaaminen mahdollisti uudenlaisen näkökulman ottamisen käyttöliittymäsuunnitteluun.

Tampereen museoiden kuva-arkiston ainutlaatuisten kuvien esittelemiseen ideotiitiin *Pimiö*, jossa kävijä voi selailulla omassa tahdissaan kuva-arkiston helmiä vanhaa valokuvapimiötä mukailevassa ympäristössä. RFID-tunnisteisiin perustuva Pimiö on saanut paljon kehuja luontaisesta käyttöliittymästään.

Toisena sovelluksena toteutimme ”sähkötyö-chatin”, jossa kävijät voivat keskustella keskenään sähköttämällä, oikean sähkötyöavaimen välityksellä. Sähköttämällä lähetetyt viestit näkyvät Internetin erilaisia ”chatteja” mukailevalla ruudulla. Sovelluksen viemisestä myös muihin museoihin on ollut puhetta, jolloin ajatuksena on että sähköttäminen onnistuisi museosta toiseen.

Kolmantena pisteenä toteutettiin vielä veivattava lankapuhelin, jolla voi soittaa erilaisiin hauskoihin numeroihin, muun muassa Ransu Karvakuonolle tai Neiti Ajalle. Ratkaisusta tuli kevyt ja toimiva ja sen käyt-

tämisestä museon ulkopuolella kulkevana pedagogisena apuvälineenä mietitään parhaillaan.

TUTTUA ARJEN MEDIAA JA YLLÄTTÄVIÄ RINNASTUKSIA

Se, minkälaisilla apuvälineillä kommunikoinne, kertoo meistä paljon, mutta niin kertoo myös se mitä kommunikoinne. Rupriikin uudistuksessa keskityttiin kumpaankin, sekä viesteihin että välittäjiin. Käsikirjoitustyössä tärkeiksi näkökulmiksi muodostuivat arki, mutta myös teknologian sosiaalinen käyttö ja käyttöönotto. Uudessa näyttelyssä haluttiin tarkastella yhteisöjä toimijoina, jotka vaikuttavat teknologian kehitykseen ja käyttöön.

Uuden näyttelyn näkökulmia hiottiin arkisemmiksi vanhan perusnäyttelyn mediatuotannollisen näkökulman sijaan. Tästä näkökulmasta kiinnostavaa ei ole pelkästään esimerkiksi radion syntyhistoria ja erilaiset radioon liittyvät toimijat, vaan myös radion kautta lähetetty sisältö ja se kuinka radio nä-

kyy tavallisten suomalaisten ja pirkanmaalaisen elämässä.

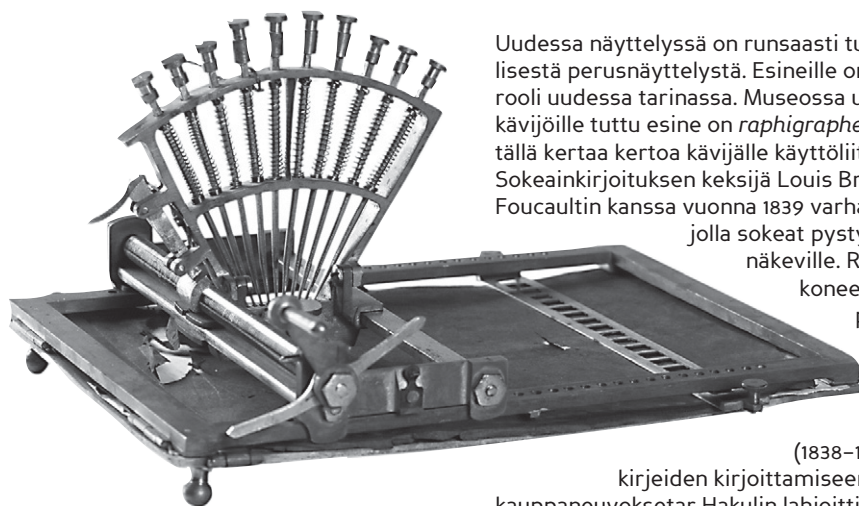
Samalla tartutaan monenlaisiin mediaan liittyviin ilmiöihin. Kulttuuriset tavat katsoa ja tuottaa mediaa ovat aina mielenkiintoisia, mutta eivät koskaan yksinkertaisia. Rupriikin uusi perusnäyttely haluaa herättää kysymyksiä ja kyseenalaistaa itsestäänselvyksiä. Mistä tositelevisiossa loppujen lopuksi on kyse? Kuinka puolueetonta uutisointi oikeastaan on? Kuka tekee uutisia ja minkälaisen reunaehtoien alla? Miten uutisen tekeminen on muuttunut? Minkälaisessa paikassa mediaa käytetään? Kuka päättää mitä televisiosta katsotaan?

Tärkeäksi sisällölliseksi painopisteeksi muodostui myös media-arkeologiaan pohjaava yllättävien rinnastusten tekeminen. Mitä yhteistä on kirjapainolla ja sosiaalisella medialla? Oliko Suomi televiestinnän edelläkävijä jo 1700-luvulla? Voidaanko ajatella peräti niin, että uusi teknologia on aina väistämättä jonkin vanhan paketoimista uusiin kuoriin?

Monia pirkanmaalaisia mediatekniikan parissa työskennelleitä edelläkävijöitä mää-

Suunnittelija Elina Rantasaari kehitteli visuaalisesti kiehtovia näyttelyelementtejä. VHS-kaseteista rakennetussa seinämässä media sai uuden olomuodon. Kuva: Jari Kuusenaho.

Uudessa näyttelyssä on runsaasti tuttuja esineitä edellisestä perusnäyttelystä. Esineille on käsikirjoitettu uusi rooli uudessa tarinassa. Museossa usein vieraileville kävijöille tuttu esine on *raphigraphe*, jonka tehtävänä on tällä kertaa kertoa kävijälle käyttöliittymien variaatioista. Sokeainkirjoituksen keksijä Louis Braille kehitti Pierre Foucaultin kanssa vuonna 1839 varhaisen kirjoituskoneen,

jolla sokeat pystyivät kirjoittamaan näkeville. Raphigraphe-nimisen koneen kymmenen näppäintä vastaavat kukin yhtä kirjaimen osaa. Tampere-lainen apteekari Axel Tennberg (1838–1885) käytti konetta

kirjeiden kirjoittamiseen. Tennbergin puoliso kauppaneuvoksetar Hakulin lahjoitti hyvin harvinaisen koneen Hämeen museolle 1914. Kuva: Reetta Tervakangas.

rittelee tietynlainen tee-se-itse-toimijuus. Yksi näyttelyn teemakokonaisuus muodostuikin tee-se-itse-toiminnasta. Nämä harrastelijapioneerit ovat valmistaneet itse omat medialaitteensa ennen kuin sellaisia on ollut kaupossa myynnissä. Kunnianhimoisimmat ovat panneet käyntiin vaikkapa Suomen toisen televisiokanavan Tamvision. Nykyisin tee-se-itse tarkoittaa enemmänkin yhdessä tekemistä Internetin välityksellä; vaikkapa yhteisöllisten elokuvien ja muun mediasisällön tekemistä, josta loistavana pirkanmaalaisena esimerkkinä voivat toimia *Star Wreck* -elokuvat.

Rupriikin näyttelyuudistuksessa haluttiin auttaa kävijöitä peilaamaan omaa mediakäyttöään, sekä antaa mahdollisuuksia verrata sitä muiden aikakausien ja yhteiskuntien tapaan viestiä. Samalla museosta haluttiin tehdä paikka, jossa tekemistä on paljon ja jossa voi viihtyä. Toivottavasti näissä tavoitteissa on onnistuttu.

MUSEO ESIMURROSIÄSSÄ, UTELIAS JA ITSENÄISTYVÄ

Mediamuseo Rupriikki täyttää toukokuussa 2013 kymmenen vuotta. Toimintavuosien aikana museo on tavoittanut vuosittain keskimäärin 25 000 kävijää, joista noin 20 % on lapsia ja nuoria. Vuosittain museo panostaa koululaisryhmien tavoittamiseen esimerkiksi teemaopastusten avulla. Tärkeä yhteistyökumppani museolle on kulttuurikasvatyüksikkö TAITE, joka tuottaa museopedagogisia palveluita. Museon tavoitteena on parantaa sekä nuorten että aikuisten mahdollisuuksia käyttää oppimisen tueksi museon tilaa, kokoelmia ja verkkoaineistoja. *Jokapäiväinen mediamme* -näyttely sekä vuonna 2010 avautunut *Verkon punontaa – Internetin historia* -näyttely tarjoavatkin kansallisesti ainutlaatuisen ympäristön median ilmiöiden havainnointiin ja kävijöiden omien kokemusten peilaamiseen näyttelyn avulla.

Vauvojen värikylypöydän osallistunut Venla-vauva tarkastelee New World -kirjoituskonetta. Kuva: Janina Ahlfors.

Kymmenen toimintavuoden aikana sekä museo että museon toimintaympäristö ovat muuttuneet. Vuonna 2003 museo avautui laaja-alaisena viestinnän erikoismuseona, jonka perusnäyttely rakentui joukkotiedotusvälineiden historian ympärille. Erikoisnäyttelytoiminta muodostui museolle tärkeäksi toimintamalliksi, koska sen kautta voitiin esitellä näyttelytoiminnassa ilmiöitä, joita perusnäyttelyssä ei tuotu esille, esimerkiksi peliteollisuus ja digitaalinen pelaaminen, sarjakuva, kuvajournalismi, ubi-teknologia, robotiikka. Median tuottajien, kuluttajien ja teknologian laajasta kentästä erikoisnäyttelyiden teemoista ei tule pulaa. Erikoisnäyttelyiden kautta museo on saanut myös uusia yhteistyökumppaneita.

Tampereen kaupunki siirtyi vuonna 2007 tilaaja-tuottaja-malliin, joka toi mukanaan uusia tavoitteita myös Rupriikin pal-

velutarjontaan. Vuonna 2011 museossa kehitetty Äänimuseo on käytössä Koukkuniemen vanhainkodissa. Vuonna 2013 museo toteuttaa jo kolmatta Äänimuseota vanhainkodin käyttöön. Hanke on osaltaan osoittanut, että kekseliäs sisältö ja onnistunut design voivat avata aivan uusia ovia museon toteuttamille tuotteille. Näitten lisäksi tarvitaan vuoropuhelua hyvinvointi- ja terveystalouksien edustajien tahojen ja museon välille. Äänimuseon myötä museo on pystynyt tarjoamaan näyttelypalvelua laitokseen, josta harvoin lähdetään fyysiseen museoon.

Vuonna 2013 museon toimintaympäristössä Tampereella tapahtuu mielenkiintoisia muutoksia, kun odotamme Postimuseon muuttoa kaupunkiin. Rupriikki ja Postimuseo ovat vuosia toimineet Trafikiikki ry:ssä, liikenne- ja viestintämuseoiden yhteisössä, joten museoitien henkilöstö on jo entuudestaan tuttua toisilleen. Yhteistä näyttelytoimintaakin on ollut, joten museoilla on mahdollisuuksia monipuoliseen yhteistyöhön.

Molemmilla museoilla on yhteinen päämäärä: miten rakennetaan ja ylläpidetään museo, jolla on merkitystä kävijöilleen.

Mediamuseo Rupriikki, Väinö Linnan aukio 13,
Tampere
Avoimena: ti-pe 9-17, la-su 11-18, ma suljettu
<http://rupriikki.tampere.fi/>